

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 18 - Març-abril de 2008 - Núm. 111

EDITORIAL

L'escalfament del Planeta, la modificació del clima, la manca de pluja, la gran sequera que pateix algun sector del nostre territori, han fet que a poc a poc tots plegats ens anem conscienciant d'un problema que, durant anys, crèiem que no era altra cosa que les exageracions d'uns quants o bé els interessos d'uns altres.

De fet no és la primera vegada a la història que Catalunya pateix un període de sequera. Un dels més importants, segons la Generalitat, que va afectar el nostre país i el conjunt de la península Ibèrica, fou entre el 1944 i 1950, el qual va motivar restriccions en el subministrament d'aigua a diverses poblacions.

Segons l'Agència Catalana de l'Aigua són ja uns quants municipis els que es troben en situació d'excepcionalitat a causa de la manca de pluges i estan a punt d'entrar en situació d'emergència, la qual es produeix quan les reserves d'un sistema baixen per sota del 20%. Esperem, sempre optimistes, que no arribi a succeir.

La terra té set, els sembrats que han tingut la valentia i la força per néixer, els manca allò que els és essencial per sobreviure, el

color de la seva tija denota patiment i alguns s'estremeixen mentre esperen el moment en que la rella els acabi enterrant en la mateixa terra que els va fer germinar.

Els anys cinquanta, quan els mitjans eren força més minsos que ara, la pluja era invocada amb "rogatives" al cel. Avui amb tots els avenços, plens de mitjans i sense "rogatives" estem en el mateix punt de partida. Si no plou, és la misèria, deien els pagesos, i no els faltava raó. Ara la paraula misèria, quasi l'hem proscrit del llenguatge. La pobresa molesta a la nostra societat, si la ignorem, sembla com si no existís. Així pot passar amb la manca d'aigua...

Els temps estan canviant.

NOTÍCIES

• Tarroja segueix creixent, el jovent opta cada dia més per vivendes rurals a les quals pot accedir més fàcilment, per motius obvis. Així, a poc a poc, el darrer any Tarroja ha incrementat el nombre d'habitants, els joves vilatans, que a més a més de donar vida a cadascuna de les cases que habiten, han rejuenit la població. Els dies i hores de lleure, es deixen veure en els llocs de reunió, sala social, bar, etc., s'organitzen bones xerrades, sopars i dinades, alguna caminada o excursió, actes per les properes festes vilatanes i moltes coses més.

També una família forana ha escollit viure a la nostra vila, aquesta vegada al carrer del Raval Josep Pané. Al mateix temps s'estan edificant dos habitatges més al carrer del Molí, sobre l'antiga bassa.

Benvinguts a tots, els que ja tenien arrels a la població i els que a partir d'ara han volgut començar a sentir-se tarrogencs.

• Eleccions generals el dia 9 de març. La mesa fou constituïda a les nou en punt del matí, amb els membres següents:

President: Maria Vallès i Torres, **vocals:** Alfons Cucurull i Aldomà, i Marta Giralt i Palou.

En el recompte de vots s'obtingueren aquests resultats:

Nombre d'electors censats: . . .	151
Nombre de votants:	17
Vots nuls	2
Vots en blanc	3

Congrés dels diputats

CIU	24
PP	17
PACMA (<i>Partido Antitaurino contra el maltrato animal</i>)	3
ICV-EUIA	4
ERC	33
PSC-PSOE	29

Senat

CIU

Ramon Arturo Lloan	25
Albert Muntada Mosella	27
M. Teresa Rivero Segalàs	22

PP

Dolores Lopez Aguilar	18
Joan Ma Molins Romeu	18
Ester Sirat Sanglada	18

PACMA

M. Isabel González Suárez	3
-------------------------------------	---

EI ADD (*Alternativa dels demòcrates descontents*)

Mar Hugas Canela	1
----------------------------	---

RC

Ivan Condes Sangenis	5
--------------------------------	---

GRUP D'ENTESA

Josep Vatlle Faran	60
Maria Burgés Bargués	58
J. M. Esqueda Segué	54

IR-PRE

Enric Fort Olivé	2
----------------------------	---

PH

Maria Jiménez Fernandez	1
-----------------------------------	---

• El dia 21 de març vàrem donar entrada a la primavera. Amb una temperatura ben poc habitual per l'època de l'any en què ens trobàvem, després de dies primaverals i plens de bonança, en què ens havíem fet quasi la idea que el traspàs a l'estiu era imminent, va arribar la reculada, amb dies de ple l'hivern que ens van trasbalsar una mica.

La Setmana Santa ha estat freda, el vent s'ha deixat sentir amb força, el passeig pels carrers de la vila o pels camins del terme no ha estat el que més hem pogut practicar, mes aviat l'escalf a la vora del foc i resguardats a casa és el que ha guanyat aquests dies.

• **Dilluns de Pasqua.** Com és habitual, se celebrà la festa a l'ermita de Sant Julià. Tot a punt, menys el temps, que ens va obsequiar amb temperatures quasi hivernals. Tot i que el sol no va deixar de lluir, el vent molest i la manca d'un bon resguard, van fer poc agradable la trobada, ja que molts tertulians van decidir retornar a casa amb més pressa que altres anys. Aquesta vegada a peu d'escales

de l'ermita vàrem trobar l'Estel Llorens, filla dels majorals, que donà la benvinguda a tots els qui arribàvem a l'aplec.

La missa a dos quarts d'onze, va ser anunciada amb solemnes tocs de campana, la qual va escampar el seu so, molt particular, per arreu. Agraïm la restauració recent, gràcies als majorals que han fet per l'ermita de Sant Julià una bona feina.

Va celebrar la missa mossèn Eduard Ribera, home franc i planer, va obsequiar-nos amb una prèdica senzilla, didàctica i

amena, amb l'exemple de vida de Sant Julià, del qual, ben segur, molts de nosaltres no sabíem gaires coses, més que el que en els seus goigs poden trobar escrit. Va celebrar amb mossèn Miquel, rector de la parròquia de Santa Eulàlia de Vilapiscina de Barcelona, el qual ja fa alguns anys que sol acompanyar-nos en aquesta diada, juntament amb uns parroquians, tots amics de cal Celdoni. Sempre és un goig rebre a les nostres festes populars persones de fora vila que es troben ben acollides entre nosaltres i alhora ens estimulen a continuar i fer la festa més gran.

A continuació els majorals de Sant Julià, el Miquel i la Carme de ca l'Aleix, van repartir la coca tradicional que a continuació vàrem menjar fora del recinte, amb un bon

Els majorals de Sant Julià i el guardonat al sorteig.

traguet de barreja, la millor manera de fer bon estómac.

Com cada any es féu el sorteig de la mona, que tocà en sort a Jordi Verdés de cal Bort, qui generosament la cedí per re-

Davant l'ermita de Sant Julià.

partir-la entre tots. També volgué sortejar de nou l'obsequi que sempre va juntament amb la mona, aquesta vegada correspongué en sort al Miquel Llorens.

Acabada la festa, el jovent va compartir dinar, mona i tertúlia al local de la vila, altres com és tradició, a l'era o antiga pallissa també van compartir dinar i mona, i uns tercers, amb poques ganes, però esporuguits per no agafar cua de retorn a la capital, vàrem posar-nos amb el cotxe a la carretera i a fer camí..., la mona, per assegurar la jugada l'havíem menjat el dia de Pasqua, no fos cas que se'ns escapés...

• Era Colom italià?

Llibre que sortirà al mercat el proper mes d'octubre. Nosaltres volem avançar com a primícia, la traducció del seu pròleg, de l'anglès.

Felicitem al senyor Charles Merrill, li desitgem molt d'èxit immediat, tal vegada podem esperar per més endavant la presentació a la nostra vila del llibre en versió catalana.

(Llibres per al Mercat Mundial de llibres de no ficció)

COLOM - Solventant l'enigma dels orígens de Colom - Charles Merrill

S'ensenya als escolars de tot el món que Cristòfor Colom era italià, o més concretament, genovès. Un genovès que hauria salpat al Nou Món per als espanyols només pel fet que els monarques d'aquest país li van donar diners per al projecte. La idea que Colom era italià també encaixa amb algunes històries del Renaixement que sostenen que Itàlia fou el seu origen, que el seu punt de partida s'escampà a partir d'allà. De fet, el Renaixement a Espanya es diu sovint que es va iniciar el 1492, l'any en què un italià, Colom, "va descobrir" les Amèriques.

Però què passaria si Colom hagués nascut en un altre lloc? Què passaria si fos espanyol o català, un territori d'Espanya, que té Barcelona com el seu centre polític i cultural? Una troballa així podria tenir implicacions de llarg abast per a les acadèmies d'història i les entitats nacionals -de fet, podria aportar evidència que per altres teories que sostenen que el paper d'Itàlia a la Renaixença fou menys prominent del que prèviament s'havia pensat.

Aquestes són les implicacions que provenen del Professor Charles J. Merrill, després d'un programa de 40 anys d'investigacions per descobrir els orígens de Colom, les troballes dels quals queden sintetitzades en aquest llibre. "No és qüestió que algunes de les propostes de les teories revisionistes del orígens de Colom s'hagin motivat per

nacionalismes o altres consideracions no acadèmiques”, escriu Merrill en la introducció de l’obra. “Les millors teories no oficials han estat publicades en llibres i publicacions amb un tiratge mínim, sovint en llengües molt minoritàries, que representen un esforç considerable per localitzar i llegir, per això proposo breument revifar aquestes teories alternatives..., després donar la versió italiana *standard* i explicar les objeccions que s’hi han sospitat i aleshores comentar les tesis que jo crec que són més probables per fer-ne una sola, és a dir, que Cristòfor Colom va ser un català nascut al Principat de Catalunya, membre d’una família hostil a la dinastia que regnava en el seu país.”

- Tarroja acull per voluntat expressa dels seus fundadors un nou nat cultural. Avui només ens limitem a donar-los-hi l’enhorabona pel seu agosament, desitjar-los-hi moltes ganes de treballar, molt d’ànim i molts resultats culturals.

La presentació en la seva pàgina web és prou entenedora per donar-nos a conèixer el seu objectiu, la seva proposta de treball i lúdica, i el que pretenen en un termini no gaire dilatat.

Benvinguda la “Fundació Arnau de Torroja” a la nostra població.

Presentació: La **Fundació Arnau de Torroja** neix amb la voluntat de donar a conèixer la història medieval catalana i els seus personatges més rellevants, i fer un centre d’interpretació, documentació, estudis i investigació medieval.

Se li ha posat el nom d’Arnau de Torroja, novè Gran Mestre de l’Orde del Temple del Rei Salomó, per haver estat un dels personatges catalans més importants de

l’Edat Mitjana i de la història de Catalunya relacionat amb Solsona i Tarroja de Segarra (Lleida). És previst fer el centre al municipi de Tarroja de Segarra (abans Torroja de Segarra) a les terres de Lleida, per ser el lloc on ell havia nascut.

Pensem que existeix un fil de continuïtat entre aquell pensament català que a l’Edat Mitjana va esdevenir punt de referència internacional, en tota mena de qüestions polítiques, científiques i culturals, objecte de reconeixement i respecte per part de totes les nacions d’Europa i que té una interpretació actual, ja que està relacionat amb la mentalitat que des de **Ramon Llull** arriba fins als nostres temps i els transcendeix envers el futur que, en el fons, és el passat que creix.

Com a tall d’exemple que es donà, entre d’altres, citarem Francesc Pujols, Antoni Gaudí, i Josep Puig i Cadafalch, el qual va escriure el següent en temps de Renaixença: “*Podem crear obres veritablement nacionalistes tornant al passat, on trobarem la font de tota inspiració artística. En qüestions d’art, tota inspiració ha d’anar acompanyada per la idea de Pàtria*”. I, també: “*Per a fer-se universal cal aprofundir en allò que és local*”.

Donarem a conèixer els valors culturals, les aportacions científiques i els principis polítics amb als quals ha contribuït Catalunya i la particularitat catalana a la cultura universal. Promourem estudis de recerca, rutes de turisme cultural, treballs arqueològics, debats, exposicions i documentals sobre història, filosofia, art, ciència, gastronomia, música, mites, llegendes i costums tradicionals que estiguin relacionats amb la història, el saber, el pensament català i els habitants dels Països Catalans.

“EL LLÀTZER DE TORMOS” ÉS UNA NOVEL·LA CATALANA

Fa molts anys que conec en Jordi Bilbeny, i mai no ha deixat de sorprendre'm el seu olfacte, suspicàcia, intel·ligència, capacitat de treball i valor. Olfacte per olorar oblitacions i palimpsests; suspicàcia per la seva esmoladíssima malfiança; intel·ligència per a reconstruir mons deturpats per la censura; capacitat de treball per l'enorme cabal d'informació que gestiona, i valor perquè les seves indagacions el menen a formulacions incòmodes, difícilment digeribles per l'establishment.

La vida de Llàtzer de Tormos (2007) és un assaig de reconstrucció del text original de la novel·la del segle XVI, basat en la traducció que el 1892 en va fer el barceloní Antoni Bulbena. L'estudi preliminar d'en Bilbeny, de cent cinquanta-set pàgines, dissectiona finament les incongruències de la novel·la, desemmascara els censors, fa llum en el rerefons històric i territorial del text (que són plenament catalans), lliga els caps que van a lloure, formula una hipòtesi i l'argumenta: *El Lazarillo* va ser escrit en català per un escriptor valencià afecte a la Germania (probablement Joan Timonedà), text que fou posteriorment traduït al castellà, desfigurat pels censors, reubicada l'acció en escenaris castellans i presentat com a anònim.

Les evidències de la falsificació són tan abundants com contundents. Bilbeny reïx a demostrar que *El Lazarillo* pertany a la literatura catalana per llengua, autoria,

ideologia i escenaris valencians, i aporta proves de l'apropiació feta en benefici de les lletres castellanques. Una apropiació no pas puntual, sinó generalitzada: les primeres traduccions castellanques del *Tirant* (Corella) i del *Llibre dels àngels* (Eiximenis) també van ser presentades com a anònimes, amb la pretensió (no reeixida en aquests casos) de fer-les passar per obres castellanques.

Els arguments són poderosos. El text està farcit de catalanades (“y que yo, *directe ni indirecte*, no soy parte de ellas”; o “fue luego a proballa [la clau] y con ella probó el *maleficio* [per *malifeta*]”). El butllaire a qui serveix Llàtzer oferia als clergues “una lechuga murciana” i “un par de limas [llimones] o naranjas”. ¿Un enciam murcià a Toledo? Massa pansit devia ser! Més. Un dels amos de Llàtzer camina de Salamanca a Toledo, travessant Gredos, amb una gerra de vi a la mà: un camí massa llarg per anar barral

en mà enmig del no res! I si ens diuen que el pare de Llätzer va morir en la desfeta de Gerba (1510) i en aquesta batalla les tropes eren de la Corona d'Aragó, aquell no era pas castellà, i el desastre, a més, romanía gravat en la memòria col·lectiva catalana, i no en cap altra.

Un darrer apunt. El text de la novel·la diu, amb totes les lletres, que el segon amo de Llätzer, un *hidalgo* castellà, és *estranger*. I és clar que un castellà a Castella pot ser foraster, però no pas estranger. És tautològic, de tan evident com és. Així que una de dues: o el senyor no és castellà, o l'escenari del relat no és Castella. I com que l'*hidalgo* "castellaneja" pels porus (per biografia, maneres i actitud), és obligat concloure que l'acció de la novel·la transcorre fora de Castella. Té delictes que tants insignes nassos erudits no hagin reparat en això. Tenen la Mediterrània al davant –talment!– i no la veuen. I és que els orbes de clepsa i els portadors de cucales són refractaris a segons quines evidències. Amb *El Lazarillo*, com en tantes altres coses, passa això. La parèmia ja la recull,

aquesta disfunció: *No hi ha pitjor cec que el qui no vol veure-hi*, diu la veu popular. En termes tècnics podríem dir-ne "ceguesa funcional" o "obstrucció de la intel·ligència analítica".

En canvi, l'atribució del text a Joan Timoneda no passa de ser una conjectura. La major part dels llibres de Timoneda són segones edicions, en els quals Timoneda especifica que són *traduccions* o llibres fets "nuevamente", "de nuevo". Sabem que la llengua d'ús normal de Timoneda era el català, que totes les primeres edicions a què fa referència han desaparegut i que a la València del seu temps ja no era possible editar en català. Que ell fos l'autor del *Llätzer* només és una possibilitat.

Però si l'escriptor fou Joan Lluís Vives o Timoneda té poca importància; el que compta és que hi ha proves suficients per a denunciar una vasta operació d'apropiació cultural i per a exigir la restitució a la literatura catalana del *Llätzer* i de la munió de "Llätzers" tramposament adjudicats a les lletres castellanés.

JOAN CALSAPEU

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Condal, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui el signa.

Núm. de compte per als subscriptors: 2074 0141 20 3211764105

Edita: «Comissió d'Estudis Tarrogencs»

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

Generalitat
de Catalunya

Consell
Comarcal
de la Segarra

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
de Tarroja

CULTURA NÀUTICA DELS CATALANS MEDIEVALS

La brúixola i la geografia medieval. Dos fets revolucionaren la ciència nàutica en el segle XIII en aquella època que és una veritable Renaixença per a la humanitat, abans de la Renaixença del segle XVI: la introducció de la brúixola i l'ús dels mapes nàutics. Amb l'una i els altres es féu possible la gran era dels descobriments geogràfics.

Feia més de mil anys que les propietats de l'agulla imantada eren conegudes dels xinesos. Ja en el Diccionari Shue-Ven (vers 121 de l'Era cristiana) hom pot trobar la descripció d'una pedra que té la propietat de fer prendre a una agulla, contra la qual es fregués, la direcció exacta del Nord. Després en trobem altres referències i, principalment, el present que féu a l'Emperador del Japó, l'any 666, un sacerdot budista, ço que ens prova l'extensió que havia pres ja aleshores la seva coneixença.

Però sembla que solament a finals de la XIII centúria entrà en l'ús de la nàutica xinesa. En un treball, estudiant el Cambodge, hom parla ja de la navegació amb la brúixola.

En el curs del segle XII arriba per primer cop la brúixola a Europa. S'hi estengué immediatament la seva coneixença. Hom creu que foren els musulmans els seus introductors a l'Occident. La menció més antiga que en tenim ens ve d'un escrit àrab de Bailak del Kiptchak (1242), el qual parla d'una pedra que empenen els navegants de la mar de Síria, la qual, mitjançant una agulla, els permet orientar-se fins durant les nits més fosques.

El fet és que a la darrerria del segle XIII el seu ús era ja corrent entre els navegants de la Mediterrània.

Les coneixences pràctiques de la navegació i de la geografia experimental i no especulativa i exclusivament teòrica, culminaren en dos grans homes que visqueren en la segona meitat del segle XV: l'un representava la ciència oriental, l'occidental l'altre. Eren l'àrab Ahmed bin Madjid i el portuguès Duarte Pacheco Pereira.

La Cultura Catalana a l'Edat Mitjana.- Els documents del segle XIV ens revelen clarament **la importància que tenia a Catalunya la cultura, el seu desenvolupament**

considerable, i l'interès amb què els reis i les classes elevades la seguien i l'animaven.

És aquest segle, a més, el del triomf de la llengua catalana, emprada amb major freqüència en documents i lletres que el llatí, el qual havia predominat gairebé exclusivament fins al segle anterior. L'estudi de l'expansió del català té importància considerable dintre del de l'expansió general de Catalunya.

El senyor Rubió i Lluch expressa ben clarament el triomf del català amb les frases següents: "La llengua catalana era

esdevinguda, al segle XIV, **una de les més extenses i compreses en el món que tancava el Mediterrani**. Les victòries dels nostres Almogàvers, els llibres dels nostres grans escriptors, les aliances matrimonials dels nostres reis, la nostra puixança política i mercantil, l'havien fet popular en les tres Penínsules i en totes les illes del mar llatí. En ses notables Acta Aragonensia, l'historiador alemany Finke ens ha revelat curiosos testimoniatges d'aquella extraordinària difusió del *bell catalanesch*. Al costat d'algunes lletres catalanes de nobles sicilians, criden l'atenció en el seu abundós diplomatare quatre del savi rei Robert de Nàpols, en un català afrancesat. El català fins era comprès en la Cort pontifícia d'Avinyó."

Cita després el savi historiador frases de Clement V i de Joan XXII, provant que si no l'escrivien, aquests papes el coneixien i el llegien.

El llatí -que era la llengua internacional predominant-perd terreny davant del català. Entre 1300 i 1350, hi ha en els *documents* 180 documents llatins contra 32 dels catalans; en el mig segle següent, en canvi, hi figuren 385 dels segons contra a penes 182 dels primers.

Afegirem que el català continuà essent una llengua comercial molt difosa fins entre els no catalans encara al segle XVI. Efectivament, no sense una sorpresa bastant considerable, hem pogut comprovar en una reproducció cartogràfica de la comptabilitat dels grans negociants italians Affitati, d'Anvers, publicada per Goris en el seu erudit i vast estudi. Vagi un exemple correspo-

nent a l'any 1538, "*Dijous 16 de maig.- Deue Roadrigo Quixada estant en Valladolid, per mon compte... Deu Joan Bosos estant en Roma, per mon compte, que he remes a rebre unes letres de cambi...*" etcètera.

I cal notar que aleshores ja -des de feia anys- el comerç català, abans tan pròsper a Flandes, havia desaparegut totalment, de manera que era la llengua de per si sola la que sobrevivia, sense cap ajut material. Bona prova de la seva preponderància anterior.

Quina era l'activitat científica a la Catalunya del segle XIV? El millor testimoniatge és encara el del senyor Rubió i Lluch. Després de citar els savis, poetes i artistes que desfilen per la seva obra, riquíssima de documentació, i que ens indiquen la vida cultural de la Catalunya medieval, afegeix: "...al costat de totes les supersticions de l'època, dels falsos profetes i dels alquimaires, rebull tot un món oriental de metges, astròlegs, astrolabers i cartògrafs, **els millors dels món**, que tenen llur escola en la illa de Mallorca, i arriben els *ardits* d'alguns viatgers d'incògnites regions, que desvetllen en els reis la curiositat dels descobriments geogràfics i l'afany d'asabenter-se de les meravelles de la terra del Preste Joan (probablement l'actual Etiòpia) i de les Índies."

(Del llibre CATALUNYA A LES MARS, Gonçal de Reparaz (fill) - editorial Mentora S.A. Barcelona).

Carta de Joan de la Cosa (1500)

PROBLEMES D'AIGUA 1943-2008

La qualitat de l'aigua de boca, és una necessitat sanitària absoluta. Actualment la manca de pluja fa que l'aigua sigui cada vegada més preuada i sobretot la conscienciació de la societat pel seu estalvi, és una constant en els mitjans i en els parlaments dels mateixos polítics.

La Segarra tampoc no s'escapa a aquest fet, algunes poblacions properes a la nostra vila ja es troben en alarma i Tarroja, tot i essent una població privilegiada respecte de l'aigua, no tenim cap seguretat que si no plou a curt termini també ens veurem restringits en el seu ús.

Cercant informació sobre anys de sequera m'he trobat amb una nota curiosa, si més no. D'un temps ençà, sovint assistim a quasi tots els telediaris, on el tema de l'aigua és present a causa del problema que la seva manca pot provocar. Discussions entre l'administració i els pagesos, discussions entre els propis polítics, i no cal dir entre diferents comunitats. Que si es prepara el transvasament de l'Ebre per donar aigua a la comunitat..., i que no es posen d'acord els d'aquí amb els de fora, que si a la part de Girona han trobat unes estagues clavades molt sospitoses, que han fet enfadar els uns i han fet posar vermells els altres. Que si el Roine, que si el Segre, que si els barcelonins...

Em pregunto si això pot ser el començament de la guerra del futur, guerra, per la consecució de l'aigua a costa del que sigui, sense que tingui res a veure amb la lluita per l'aigua fa alguns anys, quan també era escassa

i anava ordenada o racionada per regar els horts i la mica d'horta que Tarroja també tenia. La picaresca sovint era empleada per a fer-se amb una estona més de rec o bé amb la canella grossa i més abundant a la font. Llavors encara s'hi anava a buscar l'aigua per tot el consum domèstic, a darrera hora de la tarda o la vesprada, el rajolí era més petit, es tardava més estona per omplir els càntrics o galledes i també es gaudia més de la xerrada, tot esperant que els que havien arribat primer acabessin d'omplir. Era una altra manera de relacionar-se.

Amb tot, alguna vegada hi havia discussió entre els veïns que s'acostaven a la font, els uns perquè hi rentaven la verdura, quan a causa de la sequera estava prohibit de fer-ho, els altres perquè perdien la paciència i començaven rondinant acabant la conversa en col·lisió, rebia habitualment el pobre cantí o selló que no en tenia cap culpa.

No és problema d'avui, sinó més aviat de tots els temps en què la pluja no ha volgut caure en els nostres indrets.

L'any 1943 en una sessió extraordinària, *"en la Casa Consistorial, la Comisión Gestora... daba cuenta al alcalde de haber llegado a su conocimiento, aunque no de forma oficial, de haber sido dictada por la Dirección de Obras Hidráulicas una Resolución de fecha 31 de Mayo último, por la que se concede autorización al Ayuntamiento de Cervera, para alumbrar aguas subalbeas de la ribera del Sió sin fijar caudal, ni decretar aforos previos y prescindiendo de las oposiciones formuladas*

por este Ayuntamiento y vecinos de su término municipal dentro del expediente, debiéndose interpretar este caso, como una infracción manifiesta de los preceptos legales contenidos en la Ley de Aguas, legislación complementaria y jurisprudencia, y a fin de evitar los cuantiosos perjuicios que se deribarían de llevarse a la práctica, trayecto de alumbramiento

para abastecimiento de Cervera...se acuerda; conferir al Sr. Alcalde mandato para que pueda personarse ante Notario Público a fin de otorgar la correspondiente escritura de poderes a favor de los procuradores de Cervera D. y D. (no consta nom): de Barcelona, D. Juan Valls y Pallejà, de Madrid, D. Eduardo Morales Díaz y D. Ignacio Nieto Arroyo, a fin de que puedan comparecer ante toda clase de autoeidades y tribunales civiles y administrativos, a ejercitar toda clase de acciones para la defensa de los derechos de este Ayuntamiento... No habiendo otros asuntos de que tratar, se dió por terminado el acto, firmando los señores concurrentes, conmigo el secretario, de que certifico...R. Llorens, Antonio Giralt ..., R Botet” (Actes de l’Ajuntament de Tarroja, 15 d’agost del 1943).

Com podeu veure això del transvasament, sempre fa empipar a una o altra part, o potser a totes dues. Ens haurem d’anar acostumant a fer servir l’aigua amb més racionalitat, amb més sentit solidari i sobretot a aplicar la filosofia que en havien inculcat els nostres avis i que els qui tenim una certa edat i venim de cultura de secà, portem introduïda molt endins, “allà on no n’hi ha, no en pot rajar”.

JOSEFINA CARULLA I PORTA

Font de Tarroja

EL DESCUBRIDOR D'AMÈRICA TARROGENC IL·LUSTRE

A la contraportada del diari "*La Vanguardia*" el dia 19/1/1980, es publicà un article, a tota plana, signat pel Sr. Antoni Colom i Bisbal sota un títol, si més no, engrescador: "El descubridor de Amèrica. ¿Catalán de Tarroja de Segarra?". Fou el resultat de molts anys d'investigació sobre el veritable lloc de naixement de l'Almirall que, fins als anys trenta del passat segle, quan l'historiador peruà Lluís Ulloa donà a conèixer, amb el lògic rebombori, la tesi de la més probable catalanitat, tothom s'havia empassat la cantarella, fornida pels successius governs hispànics d'un Colom genovès i fill d'un humil llaner.

El Sr. Antoni Colom, industrial igualadí del tèxtil -traspasat ara fa uns set anys a una edat molt avançada- dedicà bona part de la seva vida, amb un caràcter purament amateur, a visitar els arxius documentals de la comarca de la Segarra, en una constant recerca, atès que, el també historiador Carreras Valls seguint el camí marcat per l'Ulloa, senyalà la població lleidatana de Verdú com l'autèntic bressol.

De la lectura de l'esmenat article se'n treu una conclusió gairebé incontestable: que el nostre admirat Jordi Bilbeny no ha de tardar gaire temps a demostrar a tot el món, sense possibilitat d'error, que, per fi, l'enigma ha deixat de ser-ho. Colom català i fill de Barcelona. Es preguntaran per quins set sous faig aquesta afirmació tan contundent, doncs mirin, per una raó molt senzilla si, del fet demostrat que les investigacions del Sr. Colom Bisbal començaran

aproximadament el 1935 i les del Sr. Bilbeny bastants anys després, sense que hagués cap nexa de connexió entre ells i, malgrat aquest desconeixement mutu, ambdós, si bé per camins ben diferents, han convergit en el fet que el Descubridor fou membre de la noble i destacada família dels Colom -Bertran- Marimon de Barcelona, és un senyal, inequívoc, que la teoria del Sr. Jordi Bilbeny no solament és bona sinó la vera. Temps al temps.

No voldria acabar sense aclarir el perquè del títol emprat pel Sr. Antoni Bisbal: "... catalan de Tarroja de Segarra?". Això es deu al fet que, en Colom, segons la tesi de l'investigador igualadí, quan escrivia la tan coneguda frase "Columbus de Terra Rubra" -a banda de l'existència d'una família Colom a la contrada- no tenia altra intenció que donar a conèixer, d'una forma velada i quasi en forma d'endevinalla, que ell havia nascut a *Terra Rubra* o, dit clar i català a Tarroja (terra roja) de Segarra.

Veritat que seria fabulós que es confirmés aquesta possibilitat? Podeu pensar que representaria per Tarroja? Doncs, ni més ni menys, que un reconeixement universal i potser una declaració formal de la vida com a "Patrimoni de la Humanitat". Somiar no costa diners.

Toquem de peus a terra, és més veraç un Colom, nat vora el mar, atesa la professió de mariner, que no pas un Colom de terra endins. Jo em quedo, per tant, amb en Jordi Bilbeny.

ANTONI MOLINÉ

ATHANÀGIA

Fa uns quanta mesos sortí a la llum aquest llibre *Athanàgia*, subtítulat *Història i localització de la Numància catalana*, escrit per Jaume Clavé Cinca.

Athanàgia, com diu l'autor, evoca i ressuscita un episodi molt oblidat de la conquesta romana de Catalunya.

Quan les legions romanes van entrar a la península ibèrica, vet aquí que a l'interior de Catalunya es van topar amb la ciutat d'Athanàgia o Athanagrum, que els presentà una resistència aferrissada. Després d'assetjar-la i rendir-la, Athanàgia es tornà a revoltar al cap de poc temps, i va ser llavors quan els

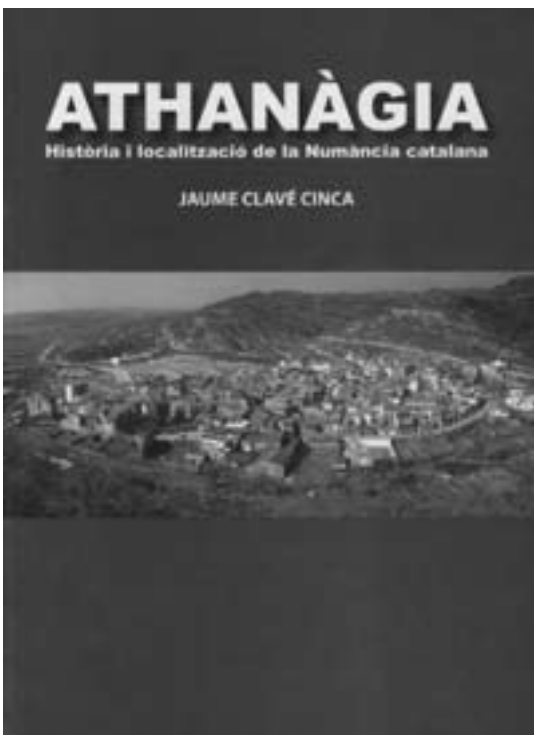
romans, en una segona escomesa, la van esborrar del mapa. En quin indret s'esqueia exactament Athanàgia? Sempre s'ha ignorat, per bé que una tradició constant d'historiadors han cregut que corresponia a Sanaüja. Ara, amb aquest llibre escrit per un sanaüjà, aquella opinió esdevindrà finalment una certesa. Al mateix temps, ens adonarem que Catalunya no té pas només un miler d'anys, que seria ben poca cosa, sinó que ve de molt més lluny, la llengua inclosa.

Athanàgia i el seu cabdill Lleoner, al costat dels immortals Indíbil i Mandoni i l'isonenc Amusic, van lluitar heroicament per salvar la diversitat que l'Imperi Romà volia ofegar amb la unitat.

Sanaüja, a la vall del Riubregós podria ser la ciutat emmurallada de nom Athanàgia, la primera que plantà cara als romans, la qual va ser destruïda sense pietat com a càstig severíssim per la seva indòmita rebel·lia i patriotisme.

A partir de la Toponímia troba la significació de molts indrets. Parla també del Sió, nom que evoca la fortalesa de Jerusalem encimbellada amb les seves torres i merlets, que juntament amb el Riubregós i el Segre formaven la franja que separava la cristiandat, estesa fins als països escandinaus, dels sarraïns.

És un llibre de molt bon llegir el qual aporta abundant informació i planteja una diversitat de qüestions que motiven la recerca dels orígens del nostre país i de la nostra cultura.

OCELLS DEL NOSTRE TERME (V)

Oreneta vulgar (*Hirundo rustica*).

L'oreneta és un dels ocells més coneguts dels nostres pobles i, potser, dels més estimats. Aquest petit ocell de dors negre, gola vermella i panxa blanca es converteix, any rere any, en herald de la primavera. I és que les orenetes passen l'hivern a l'Àfrica, més enllà del desert del Sàhara, i tornen a les nostres terres cap allà el mes d'abril per criar.

Les orenetes són ocells insectívors, que mengen mosques, mosquits i altres insectes que cacen tot volant. Crien en uns característics nius amb forma de cistella, que són fets de fang, que les orenetes porten amb el bec des dels tolls o rierols propers. Donat que crien principalment en els pobles i ciutats petites de tot Catalunya, l'oreneta és un ocell abundant i fàcil de veure.

Per tal de trobar-lo, només cal esperar que arribi la primavera i la podrem veure tot volant pels camps dels voltants de Tarroja en busca d'insectes. També, de ben segur que la veurem portant menjar als seus polls cap a l'interior d'algun pati o tancat.

Falciot comú (*Apus apus*).

El falciot comú, també conegut en terres lleidatanes com falcilla, és un altre dels ocells que només estan amb nosaltres a la primavera i l'estiu. Més tardà que l'oreneta, normalment arriba ben entrat el mes d'abril, i cap allà a final d'agost ja torna a enfilarse el camí de tornada cap a l'Àfrica.

El falciot és un ocell també associat a ambients urbans i, per tant, molt familiar i fàcil de veure. Per criar, tria forats i cavitats d'edificacions fetes per l'home. És, de fet, un ocell molt abundant a les grans ciutats, i també als pobles.

És un ocell bàsicament volador, amb una vida molt interessant i sorprenent. Aquest ocell de llarguíssimes ales es passa la vida a l'aire, i només para per covar els ous i péixer els polls. De fet, és capaç, fins i tot, de dormir volant! Com podeu imaginar, s'alimenta d'insectes que, com no pot ser d'altra manera, captura en vol.

Per identificar-lo, només cal mirar al cel els mesos de maig, juny i juliol, especialment al capvespre. Veureu uns ocells amb forma d'arc, de color negre i que fan uns xiscles molt aguts i peculiars. Són els falciots, que tornen del camp, després d'un dia de cacera.

POLÍTIKS CATALANS

A mi ja em dispensaran si afirmo que patim una crisi de polítics de categoria, tant en el camp merament polític com cultural. Amb tots els respectes, i sempre disposat a rectificar. Goso dir que els polítics actuals no arriben a la sola de la sabata si els comparem amb aquella munió de personatges dels anys 20 i 30. És clar, em direu allò de la guerra, de la postguerra, dels qui moriren per causa natural i dels qui foren afusellats provisionalment.

Quan veig els seus plantejaments tan minsos, i un exemple n'és el mutilat Estatut, que ja havia sortit del Parlament també degudament mutilat. Em fa pensar en el recentment traspassat Xirinachs. Ell els va titllar de covards. Jo no ho veig ben bé així.

Més que covards, jo parlaria d'escaldats, de gent de poca fe, molt poc susceptibles d'interessar la massa. En canvi, aquesta s'ho ha passat d'allò més bé en el programa televisiu, *Polonia*. Gairebé segur que la majoria de vostès no se l'han perdut. Entremig de moltes animalades, el retrat de la majoria d'ells és inconfusible, segurament molts dels televidents d'aquest programa poden estalviar-se llegir el diari i fer-se sobradament la idea del que es juga políticament en el país.

Els veig una mica així: l'un, em fa pensar en un barber que hi ha al barri. Jo juraria

que es tracta de la mateixa persona. Només faltaria que em digués: "Què, afaitar o tallar cabells?" L'altre, que jo veig com un home bellugadís, inquiet, d'aquells que si els trobes en una escala no saps si pugen o baixen. Entre altres d'importància, també en tenim algun que sembla un pèl vanitos, bon xicot, situat en algun càrrec empresarial d'important. Les dones el titllen de "guaperes", o sia, maco, amb bona figura.

Senyors, si aquests líders representen la flor de la política catalana gosaria dir que es tracta d'una flor una mica pansida, mediocre. Bé. Deixem-ho aquí per avui, i que sigui la història qui més endavant els judiqui.

Ho va dir abans de la guerra un personatge històric: Els homes públics són una mica com les dones públiques, i vostès ja m'entendran.

PS.

Ai, i m'ho descuidava d'escriure. El president del FC Barcelona ha anunciat el seu interès a participar en la política catalana. Ja tenim un altre pilar de Catalunya. Particularment, crec que només m'hi faltaria un representant de La Caixa.

DIONÍS PRAT

**Plaça de l'Església de Tarroja, plena de gom a gom.
Quina festa hi havia preparada?**

Si ens hi fixem bé, sembla que a la vora de les parets hi ha branques d'arbre que s'aguanten sens dubte per a guarniment. Hi ha una vintena de prohoms sobre l'entarrimat i un dels quals s'adreça a la gent.

No sabem ni l'any, ni el dia en què aquesta generació es va reunir per un motiu que també desconeixem, però que devia ser important perquè s'hi aplegués tanta gent.

Observarem canvis en les cases respecte a la forma actual.

Valgui com a document de la primera meitat del segle XX, a la Plaça Vella de la nostra població.

Tindrem la sort que algun amable lector ens aportí alguna informació que ens ho aclareixi?

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.hostaljaumet.com
info@hostaljaumet.com

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA